

УДК 651.4

Ю.Ю. Саплін, Л.Ю. Лічман

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ МАГІСТРА PR У КУРСІ КНИГОЗНАВСТВА

У статті розглянуто роль книгознавства у формуванні компетенції фахівців громадських зв'язків як магістрів соціальних комунікацій.

Ключові слова: соціальні комунікації, громадські зв'язки, компетенції.

Нову освітню парадигму генетично визначають як біопсихосоціальну, а концептуально – як системну [3]. Ця нова парадигма освіти – така сукупність понять, цінностей, уявлень та практик, яку поділяє суспільство і яка формує таке бачення освіти, з яким воно виступає як культивування особистостей в умовах предметно-освітніх середовищ, які створюються на основі досвіду попередніх поколінь, але орієнтовані на самостійні пізнавальні дії особистостей, які навчаються, а самі дії курируються викладачами і спираються на процес пізнання як на основу природного розвитку. Ціннісне спрямування нової парадигми, на нашу думку, уже сформульовано в межах загальноєвропейського процесу формування єдиного освітньо-наукового середовища (Болонського процесу) ще на Всесвітній конференції з вищої освіти 9 жовтня 1998 р. в Парижі: “освіта має розглядатися як суспільне благо”, а подальші документи Болонського процесу, зокрема, Комюніке конференції міністрів, які відповідають за вищу освіту (Берлін, 19.09.2003 р.), посилили цю дум-

ку: “Головне – це ставлення до освіти як до суспільного блага й громадської відповідальності”.

Ключовими поняттями в цій новій парадигмі стають “особистість”, “освітній простір”, “освітня траєкторія”. Точкою перетину цих понять є компетентність.

Метою статті є визначення компетентного навантаження курсу книгознавства в системі підготовки магістрів-фахівців з громадських зв'язків.

З позицій компетентнісної парадигми рівень освіченості визначається здатністю особистості розв'язувати проблемні завдання різної складності на основі наявних знань, при цьому більш значущими й ефективними для успішної діяльності стають не розпорошені окремі знання, навички та вміння, а узагальнені конструкти, які виявляються в готовності й умінні розв'язувати життєві та професійні проблеми.

Принципова відмінність компетентнісної парадигми від попередньої освітньої системи полягає в такому:

| | |
|---|--|
| Попередня парадигма вибудовує навчальну програму за принципом від частини до цілого, акцентуючи увагу на базових знаннях та вміннях | Нова парадигма вибудовує програму навчання за принципом від загального до конкретного, акцентуючи увагу на узагальнених концептах та вміннях |
| Процес навчання здійснюється через жорстке виконання навчальної програми | Процес навчання здійснюється гнучко, з можливістю варіювання програми |
| Начальний процес повністю ґрунтується на затвердженому підручнику чи посібнику | Підручник не є домінантою навчальною процесу чи основним джерелом навчальної інформації – пріоритетними виступають оригінальні джерела, явища природної та соціальної реальності |
| Особа, яка навчається, сприймається як об'єкт дії викладача, який передає готові знання | Особа, яка навчається, – повноправний учасник навчального процесу |
| Викладач подає початковий матеріал у підкреслено дидактичній манері як незаперечну істину | Викладач виступає як організатор процесу здобування знань учнями |
| Цінними вважаються абсолютно правильні відповіді | Цінуються самостійні міркування, вміння самостійно мислити |
| Оцінка роботи формується виключно на підставі тестів та контрольних завдань | Оцінка діяльності учнів формується на підставі всіх продуктів навчально-пізнавальної діяльності, які демонструють не лише прямі наслідки навчання, а й зусилля, які витрачені на конструювання нового знання, прогрес у навчанні |
| Оцінювання здійснюється поза процесом навчання | Оцінювання включається в сам процес навчання |
| Учні працюють фронтально в аудиторії та індивідуально в позааудиторний час | Учні більшу частину часу як на уроці, так і позааудиторно працюють у парах, командах, малих групах |

Як зазначає більшість авторів [5], основною перевагою компетентнісного підходу в освіті є побудова змісту на основі аналізу завдань і цілей, які визначають поведінку учнів, що дає змогу здійснювати оцінювання вимірних характеристик. Разом з тим, ця освітня стратегія характеризується низкою недоліків. У деяких ви-

падах зміст освіти стає недостатньо гнучким і занадто вузько орієнтованим. Хоча стратегія добре підходить для формування спостережуваних / діагностованих або пов'язаних з діяльністю / поведінкою навичок, вона не відповідає виконанню афективних завдань, таких як, наприклад, вміння працювати в групі тощо. Така освітня стратегія, на думку ряду авторів, біль-

ше відповідає професійній підготовці, ніж загальної освіти.

Компетентністний підхід можна розглядати як “соціальну інновацію, яка має довготривалі наслідки не лише для конкретних галузей відчизняної професійної освіти [...], але й для суспільства в цілому. Адже, кінець кінцем, методологічні зсуви в системі освіти призводять до появи якісно нових результатів у духовному житті суспільства, соціальній поведінці, роботі з інформацією, технологічних процесах та ін. [...] Розширення обсягу й сутнісного значення компетентністних компонентів у загальному контексті професійної освіти зумовлюється виникненням суспільної потреби в цілеспрямованому формуванні особистістних, соціальних, культурних, професійних та інших компетенцій” [2].

Цілі в навчанні на основі компетентнісного підходу визначаються за трьома критеріями. По-перше, вони повинні описувати діяльність, виконання якої очікується від того, кого навчають. По-друге, вони визначають умови, в межах яких виконується цей вид діяльності. По-третє, цілі встановлюють стандарт, або рівень виконання діяльності, який має бути досягнутий. Іноді цілі навчання поділяються на когнітивні, психомоторні й афективні (пов’язані з міжособистісним поведінковим аспектам та очікуванням щодо того, що учні повинні демонструвати володіння прийнятними практиками). Розробка змісту освіти будується відповідно до поставлених цілей навчання. Реалізація та оцінювання освітнього процесу здійснюються на основі розглянутих раніше кроків.

Реалізація навчання, заснованого на компетентнісному підході, поряд з іншими об’єктивними факторами – інтернаціоналізацією та глобалізацією, вимагає приведення освіти у відповідність зі сформованими в світі міжнародними вимогами до рівня знань і вмінь випускників середніх шкіл і та привела до розробки й впровадження стандартів нового покоління в Росії.

Найбільш прогресивною думкою, на наш погляд, є розуміння компетентнісного підходу в освіті як системи педагогічних принципів, настанов і методів діяльності, що створюють умови для розвитку універсальних здібностей учнів. У цьому контексті найбільшу цінність становить сформована, визнана у світі й успішно адаптована в ряді освітніх контекстів стратегія формування ключових компетентностей, які багатofункціональні, надпредметні й міждисциплінарні, вимагають значного інтелектуального розвитку; багатомірні. При цьому важливо, що всі ці компетентності реалізуються в трьох типах дії: діяти автономно, використовувати різні засоби інтерактивно; входити в соціально гетерогенні групи й успішно функціонувати в них [1, с. 153–155].

Пропонований підхід до визначення ключових компетентностей відповідає розумінню фундаментальних цілей освіти, як їх сформульовано в документах ЮНЕСКО: навчити отримувати знання (учити вчитися); навчити працювати й зароб-

ляти (вчення для праці); навчити жити (вчення для буття); навчити жити разом (вчення для спільного життя). Він дає змогу здійснити його переосмислення в межах різних міжнародних контекстів.

Впровадження компетентнісного підходу, на думку О.І. Пометун, вимагає нового теоретичного усвідомлення, ідентифікації поняттєвого фонду європейської педагогічної термінології, зрозумілої всім учасникам освітнього процесу [4, с. 48].

Попри широку амплітуду висловлювань як на користь, так і проти прийняття компетентнісного підходу, більшість дослідників вважає, що цей підхід у різноманітних аспектах і в усіх сенсах найбільш адекватно відображає освітні модернізаційні процеси, що зараз відбуваються в усіх країнах Європи, зокрема:

- компетентністний підхід забезпечує спроможність випускника вишив та шкіл відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв’язання життєвих проблем у процесі пошуку власного “Я” в соціумі (В.І. Байденко, Н.М. Бібік, А.І. Субетто);
- компетентністний підхід гарантує високий рівень і результативність підготовки фахівців (Г.В. Лежнина);
- компетентністний підхід посилює практичну орієнтацію освіти, вийшовши за межі обмежень “ЗУНівського” освітнього простору (А.Л. Андреєв);
- компетентністний підхід орієнтує на побудову навчального процесу відповідно до очікуваного чи бажаного результату освіти (що буде знати й уміти студент “на виході”) (І. Зимня);
- компетентністний підхід найбільшою мірою відповідає концепції “освіти протягом усього життя”;
- компетентністний підхід сприяє оновленню змісту педагогічної освіти (В.М. Антипова, К.Ю. Колесина, Г.А. Пахомова, І.Д. Фрумін).

Нині системи освіти різних країн Європи при всій їх культурно-національній різноманітності й специфіці економічного розвитку характеризують дві тенденції: 1) перехід до професійних стандартів, що ґрунтуються на результатах; 2) системний опис кваліфікацій у термінах професійних компетенцій. Створюються європейські організаційні структури з впровадження своєрідного “європаспорта” – сертифіката, в якому будуть зазначені засвоєні студентом компетенції та кваліфікації, що пройшли процедуру взаємознання, а також доповнення європейського резюме спеціальним додатком з переліком освоєних спеціальних професійних і ключових компетенцій.

Частина зарубіжних дослідників (Р. Хайгерті, А. Мейх та ін.) розглядає будь-якого професіонала як носія шести типів професійних компетенцій, що сукупно становлять ядро (інваріант) професійної кваліфікації. Це:

- технічні компетенція;
- комунікативна компетенція;

- контекстуальна компетенція (володіння соціальним контекстом, в якому існує професія);
- адаптивна компетенція (здатність передбачати й перетворювати зміни в професії, пристосовуватись до професійних контекстів, що змінюються);
- концептуальна компетенція;
- інтегративна компетенція (уміння мислити в логіці професії, розставляти пріоритети та вирішувати проблеми у відповідному професійному стилі тощо).

Курс “Книгознавство та бібліотекознавство” в системі підготовки магістрів громадських зв’язків як практичних працівників та дослідників сфери соціальних комунікацій, на перший погляд, здається віддаленим від магістральних завдань фахової підготовки. Але такий погляд насправді є досить поверховим. Це зумовлено тим, що, незважаючи на невинне збільшення кількості електронних засобів комунікації, книга залишається основною й найбільш поширеною формою створення та розповсюдження соціальної інформації.

Книгознавство як комплексна наука про книгу та книжкову справу вивчає процеси створення, поширення й використання творів писемності та друку в суспільстві. Для книгознавчих дисциплін характерний функціональний підхід до книги з позицій фактичного або потенційного читача. Через комплексну природу й універсальність об’єкта книгознавство активно взаємодіє з іншими науками соціальнокомунікативного циклу, спільною метою яких є формування в майбутніх фахівців сучасного комплексного методико-методологічного, науково-дослідного, соціально-творчого мислення.

У процесі академічної підготовки має здійснюватися інтеграція дисциплін соціальнокомунікативного спрямування. Одним зі шляхів удосконалення підготовки ПР-спеціалістів як фахівців у царині соціальних комунікацій є *дидактична інтеграція* предметів, яка може здійснюватися на рівнях міжпредметних зв’язків, синтезу наук, що взаємодіють, на основі загальної теорії соціальних комунікацій.

Книгознавство в такому контексті є найавторитетнішим складником такої узагальнювальної дисципліни. Такий підхід ґрунтується на розумінні книги як засобу відображення та формування суспільної свідомості, а також її форм – видавничого репертуару, книготоргового асортименту тощо.

В умовах формування нового інформаційного середовища книгознавство додає зусиль для розв’язання загальнокомунікативних проблем доступності й зберігання інформації, інформаційної етики, формування медіа- та інформаційної грамотності й читання, розвитку багатомовності (у тому числі в кіберпросторі).

PR (public relations), що в перекладі з англійської означає “громадські зв’язки” або “зв’язки з громадськістю”, виступає як наука та

мистецтво налагодження взаємовигідного співробітництва між учасниками процесів комунікації. При цьому піар-спеціалістів та піарологів цікавить спілкування не окремих людей у діадах, а спілкування між людьми та іншими соціальними суб’єктами.

Книги як комунікативні засоби виконують усі три базові функції соціальної комунікації: інформаційну, яка передбачає, що завдяки соціальній комунікації в сіспільстві циркулює інформація про предмети, їх властивості, явища, дії та процеси; експресивну, яка визначає здатність соціальної комунікації передавати оцінку інформації; прагматичну, яка означає, що соціальна комунікація активізує людину до певних дій та реакцій.

Зазначені функції – також основа функціональних обов’язків працівників, які так чи інакше здійснюють “громадські зв’язки”, зазвичай від імені відповідної соціальної інституції. Таким чином, книгознавство – це опрацьований соціальнокомунікативний “полігон”, який приєднується також і піарології.

Таким чином, можна вважати, що вивчення книгознавства фахівцями громадських зв’язків у межах магістерських програм сприяє формуванню всіх блоків компетентностей: технічних (здатність аналізувати медіапродукт – книгу – у єдності технологічних, функціональних та соціальних властивостей); комунікативних (здатність визначати комунікативну спрямованість та комунікативну ефективність книги); контекстуальних (володіння соціальним контекстом, в якому існує книга як медіапродукт); адаптивної (здатність передбачати та трансформувати зміни у функціонуванні книги, здатність книгознавства пристосовуватись до нових соціальних контекстів, що невинно змінюються); інтегративної компетенції (здатність аналізувати книгу в логіці власного фаху – піаристики, розставляючи пріоритети наукового книгознавчого аналізу у відповідному стилі професійного мислення).

Список використаної літератури

1. Башев В.В. Проблемно-рефлексивный подход в общественознании : учеб.-метод. пособ. / В.В. Башев, И.Д. Фрумин – М. : МИРОС, 2002. – 176 с.
2. Калегина О.А. Библиотечно-информационное образование в контексте мировых тенденций: теоретико-методологический аспект : автореф. ... д-ра пед. наук : 05.25.03 / О.А. Калегина. – СПб., 2007. – 49 с.
3. Карякин Ю.В. Новая парадигма образования / Ю.В. Карякин // Вестник Томского государственного университета. – 2009. – № 329. – С. 39–43.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
5. Hager P. Recognition of Informal Learning: challenges and issues // Journal of Vocational Education and Training. – 1998. – 50, 4. – P. 521–535.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2013.

Саплин Ю.Ю., Личман Л.Ю. Формирование компетенций магистра PR в курсе книговедения

В статье рассматривается роль книговедения в формировании компетенции специалистов общественных связей как магистров социальных коммуникаций.

Ключевые слова: социальные коммуникации, общественные связи, компетенции.

Saplin Y., Lichman L. Forming of PR-master's competences in the bibliology course

The article deals with the role of bibliology in forming of public relations specialist's competence as master's degrees of social communications.

The new paradigm of education is a set of concepts, values, perceptions and practices shared by society. The new educational paradigm forms a new vision of education. According to this vision of education serves as the cultivation of individuals in terms of subject educational environments. This vision of education are based on the experience of previous generations, but focused on independent cognitive actions of individuals enrolled. Student's actions is directed by teachers and is based on knowledge process as the basis of natural development. The value orientation of a new paradigm is already formulated in the framework of the process of formation of a single pan-European educational and research environment (Bologna Process). This attitude to education as a public good and as a public responsibility.

The key concepts in this new paradigm are "person", "educational space", "educational trajectory." The point of intersection of these concepts stands competence. In terms competency paradigm educational level depends on the ability of the individual to solve problems of varying complexity problems based on existing knowledge. The most significant and effective for Success are not scattered individual knowledge, skills and abilities, and generalized constructs that are found in the readiness and ability to life and solve professional problems.

During the academic training disciplines of socio-communicative orientation would be integrated. One of the ways to improve the training of PR professionals as experts in the field of social communications is the integration of didactic objects that can be implemented at levels of interdisciplinary relationships. The Sciences interacting synthesis would be based on the general theory of social communications.

Book science in this context are the most influential component of such a generalizing discipline.

Key words: social communications, public connections, competences.